

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

6. Quomodo incipiant, & desinant res.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

per se mouentur de facto; non vero de ijs quæ in quocumque casu supernaturaliter tantum possibili moueri possunt.

Obijciens tertio, quod mouetur debet partim esse in termino à quo, & partim esse in termino ad quem, dum mouetur: sed hoc non potest conuenire puncto: ergo nec moueri.

Confirmatur: quia mobile secundum Philosophum debet prius conficere, & acquirere spatium minus & æquale sibi, quam spatium maius.

Respondetur breuiter hæc debere intelligi de mobili, quod est diuisibile, non de indiuisibili.

Respondetur secundo, negando: minorem objectionis, quia indiuisibile dum in tempore mouetur est partim in prima parte, & partim in secunda, quatenus transit per primam, & secundam.

QVÆSTIO V.

Verum datur primum & ultimum mutatum esse in motu, ac prima & ultima pars eius?

Hæc quæstio solum habet difficultatem ex suppositione, quod continuum componatur ex partibus diuisibilibus in infinitum copulatis per indiuisibilia; nam si componeretur ex indiuisibilibus, posset assignari prima & ultima pars ipsius. Itaque suppono quantitatem vt sic, debere constare partibus indiuisibilibus in infinitum syncategorematicæ, quæ partes continuantur inter se indiuisibilibus, & consequenter quamlibet quantitatem siue successiuam, siue permanentem similibus partibus constare; & quemadmodum indiuisibile copulans partes superficiei, lineæ; ita etiam indiuisibile copulans partes motus vocari mutatum esse, & indiuisibile copulans partes temporis vocari instans. Quærimus ergo vtrum, quando aliquid mouetur successiue, possit assignari aut prima aut ultima pars istius motus, aut primum aut ultimum mutatum esse, id est, primum aut ultimum indiuisibile continuatum partium istius motus.

CONCLUSIO I.

39 *Non potest assignari prima aut ultima pars motus.* Est communis cum Philosopho: *Probat*: quia nulla pars motus est, quæ non est ulterius diuisibilis: ergo non potest assignari prima aut ultima pars eius.

*Probat*ur consequentia: quia illa pars non est prima aut ultima, quæ potest assignari prior aut posterior: sed omni parte motus potest assignari prior & posterior: nam omnis pars eius est diuisibilis in partes, quæ secundum prius, & posterius sibi succedunt: ergo, &c.

CONCLUSIO II.

40 *Non datur primum mutatum esse in motu, ultimum vero mutatum esse aliquando datur, aliquando non datur.* Prima pars est communis, & sequitur ex dictis: nam primum mutatum esse est indiuisibile motus præsupponens primam partem ipsius: sed ex dictis non datur etiam pars motus: ergo neque primum mutatum esse.

Ultimū
aliquan-
do datur
aliquan-
do non.

Secunda pars non est tam communis.

*Probat*ur tamen, quia omnis motus finitus habet terminum indiuisibilem, quo clauditur: ergo si mobile persistat in esse, donec acquirat illud indiuisibile, poterit assignari ultimum indiuisibile sui motus: verbi gratia si aliquid lignum moueatur ad calorem vt tria, quandoquidem iste calor vt tria habeat indiuisibile terminatiū suum in instanti, quo acquireret istud indiuisibile, finiretur motus eius, & in eodem instanti reperiretur ultimum mutatum esse motus.

*Probat*ur tertia pars: quia si mobile desineret esse in illo instanti, in quo deberet acquirere ultimum indiuisibile formæ, ad quam mouetur: motus ipsius non haberet ultimum mutatum esse, vt patet: ergo, &c.

CONCLUSIO III.

41 *Primum indiuisibile motus aliquando datur, aliquando non: est contra Ruuum lib. 6. Physic. c. 6.*

*Probat*ur prima pars: non potest assignari aliqua forma diuisibilis quin omnia indiuisibilia eius acquirantur; sed calor vt quatuor sicut habet indiuisibile terminatiū

sui ultimæ partis, ita habet indiuisibile initiatiū primæ partis, vt patet, eadem enim est ratio: ergo sicut non potest acquiri secundum se totum, nisi acquiratur illud ultimum indiuisibile terminatiū, ita etiam non acquiritur perfecte, nisi acquiratur indiuisibile initiatiū: sed illud indiuisibile initiatiū acquiritur per indiuisibile initiatiū motus, sicut indiuisibile terminatiū acquiritur per ultimum indiuisibile motus: ergo datur quandoque in motu primum indiuisibile initiatiū.

*Probat*ur secunda pars: quod mouetur localiter ab vno loco ad alium continuum, non prius acquirat indiuisibile loco acquirendi, quam partem ipsius: ergo motus eius non habet indiuisibile initiatiū. Cōsequentia patet, quia si motus ille haberet indiuisibile initiatiū, deberet per illud acquiri indiuisibile initiatiū loci, ad quem est motus. *Probat*ur antecedens: quia indiuisibile initiatiū sequentis loci est terminatiū precedentis; sed dū erat mobile in loco precedentis, habuit illud indiuisibile iā acquisitum: ergo non acquirat illud per motum sequentem, neque per aliquid ipsius, & consequenter, quod primo acquiratur per illum motum est aliqua pars diuisibilis loci sequentis.

42 *Obijciens contra primam partem Philosophus negat primum indiuisibile in motu: ergo, &c.*

Respondetur, eum loqui de indiuisibili, quod vocatur mutatum esse.

Obijciens contra secundam partem: sequeretur illum motum non habere principium, & consequenter esse infinitum.

Respondetur, distinguendo antecedens: non habere principium intrinsecum positum, concedo: principium extrinsecum, in quo verificaretur, quod non esset motus, nego: & distingo consequens: categorematice, concedo; syncategorematicæ, nego consequentiam.

Dices: si vllas motus potest initiari per diuisibile, quare non possit omnis sic initiari?

Respondetur, quia aliquando supponitur ante motum esse acquisitum terminum acquirendum per indiuisibile ipsius, & aliquando non supponitur acquisitus: hinc enim potest aliquis motus habere indiuisibile initiatiū suum, & aliquis non potest.

QVÆSTIO VI.

Quomodo incipiant & desinant res.

43 **H**æc etiam quæstio supponit constitutionem continui, & temporis ex partibus diuisibilibus in infinitum: nam si coponeretur ex indiuisibilibus, esset extra controuersiam, quod omnis res inciperet in instanti intrinseco, in quo verum esset dicere, quod iā est res vel secundum se totum, vel secundum aliquid sui, & immediate ante non fuit, nec secundum se totum, nec secundum aliquid sui, nec minus esset extra controuersiam, quod desineret in instanti i, in quo verum esset etiam hæc res non est, nec secundum se, nec secundum vllam partem sui, & immediate ante fuit, vel secundum se, vel secundum aequam partem sui. Supponit etiam præterea secundum communem resolutionem, quod præter partes dentur in continuo indiuisibilia; alias non posset esse verum, quod communiter supponitur, res incipere, & desinere in instanti extrinseco, vel intrinseco: neque enim in eo, quod non esset, incipere, aut desinere posset: Verum quidem est, eos, qui non admittunt indiuisibilia, adhuc conari explicare, quomodo res incipiant ac desinant: sed suppositio hæc est secundum communiolem sententiam.

44 In hac ergo communi sententia, quandoquidem non possit assignari nec prima, nec ultima pars temporis, in qua res vlla, aut incipere aut desinere posset, recurritur ad aliquod instans, in quo res dicatur incipere aut desinere, & quia nec res successiua, nec quæ successiue produci-
tur, potest produci in instanti, quia si sic produceretur, non esset successiua, nec successiue produceretur, sed simul: propterea dicunt assignanda esse duo instantia, in quorum alterutro omnis res incipit produci; & duo alia instantia, in quorum alterutro incipit desinere: illa enim de quibus verum est dicere: *in hoc instanti sunt, & immediate ante*

Quomo-
do inci-
piunt &
desinant
res.

ante non erant, dicuntur incipere in instanti extrinseco, & per primum sui esse; & talia solum sunt res, quae non producantur successu: illa vero, de quibus non est verum dicere; iam sunt, & immediate ante non erant; sed potius de quibus verum est dicere, quod iam non sunt, & immediate postea erunt, dicuntur incipere per ultimum sui non esse; & hoc instans vocatur extrinsecum, quia non est verum dicere de rebus, quod sunt in illo; vocatur etiam ultimum non esse, quia est ultimum instans ex omnibus, quibus non fuit producta res. Unde patet duo esse instantia inceptionis rerum, intrinsecum, in quo verum est: iam primo res est; & intrinsecum, in quo verum est, iam ultimum res non est. Similiter aut res desinit in instanti in quo verum est dicere: iam non est, & immediate ante fuit, & dicitur desinere per instans intrinsecum, non quidem definitioni, sed potius durationi rei; ac etiam per primum sui non esse, quia illud instans est primum ex omnibus, quibus res post existentiam non est. Aut desinit in instanti, in quo verum est dicere: iam res est, & immediate post non erit; & quae hoc modo desinit, dicuntur desinere in instanti intrinseco, non tamen definitioni, sed durationi; & etiam per ultimum sui esse, quia illud instans est ultimum ex omnibus, in quibus res existit. Quod si aliquis vellet dicere rem ullam posse incipere in instanti, in quo non est, nec desinere in instanti, in quo est, excitabit questionem de nomine tantum; nec enim de re ipsa dubitari potest; nam certum est posse dici de aliquibus rebus, quod in hoc instanti non sunt, & immediate post erant; & hoc est, quod significatur per inceptionem in instanti extrinseco; & per inceptionem secundum ultimum sui non esse; nec minus certum est posse dici de aliquibus rebus, quod in hoc instanti non sunt, & immediate ante fuerint; & hoc est, quod significatur per definitionem in instanti extrinseco, ac per definitionem secundum primum sui non esse.

CONCLUSIO I.

45 Non est necesse ad explanationem inceptoris ac definitionis rerum recurrere ad instantia extrinseca sic, quin aequè bene possit explicari quando incipiunt ac desinunt, non recurrendo ad illa instantia ac recurrendo, etiam supponendo, quod desinit instantia temporis ac partes in infinitum divisibiles. Hæc est nullius, quod sciam.

Probat: si esset recurrendum ad illa instantia, maxime propter entia successiva, quasi horum inceptio, & definitio aliter explicari non possit: sed potest ergo non est necessarium ad illa recurrendum.

Probat: minor: quia potest dici quod motus hodiernus inceperit hodie, & quod desinet post diem hodiernum.

Confirmatur primo: incipere rem aliquam est idem, ac esse pro aliquo tempore, ac immediate ante non fuisse; sed est verum quod motus hodiernus sit hodie, & quod non fuerit ante; ergo potest dici de ipso, quod hodie incipit.

Confirmatur secundo: qui dicunt quod motus incipit in instanti extrinseco, in quo verum est dicere, iam non est, & immediate post erit, debent admittere quod immediate post erit positum quoad esse suum; & quod ante illud tempus, quod immediate post erit, non fuerit: ergo possent dicere quod incipiat in illo tempore, quod immediate post erit, & sane non potest aliter dici de inceptioe positionis intrinseca ipsius.

46 Confirmatur tertio: quia quando dicitur quod immediate post instans extrinsecum, in quo motus non est, motus erit, supponitur esse aliquod tempus sequens: sed non est ullum tempus immediate sequens quoad omnes partes illius temporis, ita, ut quaelibet pars ipsius temporis immediate sequatur, quia prior pars temporis immediatius sequitur quam posterior, sed solum tempus immediate sequitur sic, ut inter instans illud, & omnes partes temporis sequentis collectivæ acceptas, nihil mediæ: ergo similiter quando diceretur quod motus inciperet in tempore illo sequenti, non esset sensus quod motus inciperet in omni parte temporis sequentis, sed sensus esset quod motus quoad omnes partes suas haberet esse

in tempore illo, & quod non habuerit esse suum, nec ullius partis suæ ante omnes partes illius temporis collectivæ acceptas: sed hoc est certum: ergo certum est quod incipiat in tempore illo immediate sequenti.

Confirmatur quarto: Quando quaeritur de inceptioe rei successivæ, vel quaeritur de inceptioe eius quoad omnes suas partes collectivæ acceptas, vel de inceptioe ipsius quoad aliquam partem sui. Si primum, impossibile est assignare aliquod instans aut intrinsecum, aut extrinsecum, in quo incipiat; quia alias non esset successivum, cum suæ partes deberent necessario esse simul. Sed bene potest assignari tempus intrinsecum, in quo incipit, nimirum hora, aut dies, in quo verum est dicere, motus ille habuit omnes suas partes in illa hora, & nunquam antea habuit omnes suas partes. Si secundum dicatur, cum vel quaeritur de inceptioe ipsius quoad partem aliquam determinatam, quæ secundum se totam accipit esse suam post non esse immediate præcedens ita, ut nunquam antea habuerit totum suum esse; & potest etiam assignari tempus intrinsecum, in quo sit, nempe si pars illa determinata, sit media pars motus horarii, potest dici quod incipiat motus horarius in prima media hora quoad primam partem simpliciter, ante quam non est ulla alia pars, & hoc modo non potest dici quod incipiat vna pars; quia non habet primam partem talem, ut patet ex dictis quaestione præcedenti.

CONCLUSIO II.

47 Non potest assignari ullum instans, in quo successiva non potest assignari, per se, aut illa, quæ acquiruntur successivè, incipiant, nisi si instans extrinsecum, unde si debeant dici incipere in illo instanti, debent dici incipere in instanti extrinseco; & per ultimum sui non esse. Hæc est certa apud omnes: & successiva incipiunt nisi extrinseco. ratio est manifesta, quia eo ipso, quod sunt successiva, aut quod successivè acquiruntur, non potest fieri quod ulla pars ipsorum simul producatur, & consequenter nequit dici pro ullo instanti de ipsis: iam primo sunt & immediate ante non fuerunt. Sed bene potest assignari instans, in quo verum sit dicere: iam non sunt, & immediate post erunt; & illud instans est ultimum ex omnibus, quibus non acceperunt suum esse, & est extrinsecum durationi ipsorum, quandoquidem in eo non sunt ergo solum possunt dici incipere in instanti extrinseco, & per ultimum sui non esse.

CONCLUSIO III.

48 Non potest assignari aliquod instans intrinsecum, in quo successiva desinunt per ultimum sui esse, sed necessarium est desinere in instanti, in quo verum est dicere: iam non sunt, & immediate erant. Hæc est extra controversiam: & patet, quia cum sint successiva, nec secundum se tota, nec secundum ullam partem sui possunt esse in instanti; ergo nequit pro ullo instanti vere dici de ipsis, iam sunt, proprie loquendo: sed pro aliquo instanti potest dici de ipsis, iam non sunt, & immediate ante erant, & illud instans est primum instans, quo post esse non habuerunt esse: ergo non possent desinere per ultimum sui esse, sed per primum sui non esse.

Dices contra has duas conclusiones: potest primum indivisibile initium motus acquiri in instanti, & potest etiam ultimum indivisibile terminatum motus esse in instanti: ergo potest dici quod motus incipiat intrinsece in instanti intrinseco durationi eius, in quo verum sit dicere: iam est motus, & immediate non fuit, & potest etiam desinere in instanti, in quo verum est dicere, iam est motus, & immediate post non erit. Probat: consequentia quia in illo instanti, in quo acquiritur primum indivisibile motus, potest dici quod ipse motus sit, sicut & in instanti in quo acquiritur ultimum indivisibile eius.

Respondeo distinguendo consequens: potest dici quod incipiat in tali instanti, quatenus aliquid spectas ad motum, sed quod non sit reuera motus, tum incipiat, concedo; & sic etiam potest dici quod desinat motus in tali instanti intrinseco, quatenus aliquid motus tum sit, & postea non erit, quod tamen non sit motus: potest dici quod motus secundum se tum incipiat, aut desinat, quatenus

quantenus aliquid, quod sit reuera motus aut successuum sit in illis instantibus, nego consequentiam.

CONCLUSIO IV.

49 *Qua successine acquiruntur, sed non sunt essentialiter successina, sed permanentia, & conseruabilia, ut calor, & frigus, ac similia, possunt desinere aut in instanti intrinseco aut extrinseco ita, ut possit dici de ipsis, aut quod iam sint, & immediate postea non erunt, aut quod iam non sint, & immediate ante fuerint.* De hac etiam nequit esse controuersia vlla realis: & patet: quia Deus potest conseruare calorem productum per horam vsque ad vltimum instans istius horae inclusus, ut certum est, & potest non conseruare ipsum vltius: sed in tali casu esset verum dicere: iam calor est, & immediate post non erit: ergo potest calor desinere per vltimum sui esse.

Rursus, posset conseruare calorem per horam, vsque ad vltimum instans, exclusus, & non conseruare ipsum in illo instanti: sed in illo casu desineret, & verum esset dicere iam non est, & immediate ante erat: ergo potest desinere per primum sui non esse.

CONCLUSIO V.

50 *Indiuisibilia quaecumque, & diuisibilia etiam indiuisibiliter acquisita, hoc est, quorum partes non producuntur successine, incipiunt in instanti intrinseco per primum sui esse, ita, ut verum sit dicere: nunc sunt, & immediate ante non erant; desinunt etiam quandoque in instanti extrinseco per primum sui non esse, quandoque in intrinseco per vltimum sui esse.* Hæc quoque secundam partem est communissima: & patet, quia huiusmodi producta in instanti possunt non conseruari vltius, & sic desinere in instanti intrinseco per vltimum sui esse: quia verum esset dicere, iam sunt, & immediate post non erunt; possunt etiam conseruari vltius vsque ad aliquod instans, & in illo non conseruari: tum autem desinere per primum sui non esse in instanti extrinseco, in quo verum est dicere; iam non sunt, & immediate ante erant: & sane hoc modo necessario debet desinere omnis forma substantialis, quæ per illam formam productam in instanti expellitur: nam in instanti, in quo producitur forma expellens, non potest existere altera forma, aliàs duæ formæ contrariæ essent simul in eodem instanti reali, in gradibus, in quibus opponuntur; & si possent esse pro vno instanti simul, posset pro tota æternitate, & consequenter non essent contrariæ: ergo debet non esse tum forma expellenda, & eadem debet esse in tempore immediate antecedenti: alia materia prima naturaliter esset absque vlla forma substantiali pro aliquo tempore.

51 *Dicitur: forma expellens est causa formalis expulsiōis: ergo debet prius esse in materia, quam fiat expulsiō; sed antequam fiat expulsiō, debet esse forma expellens; ergo pro aliquo priori sunt simul forma expellenda, & expellens.*

Respondeo, distinguendo subsumptum: debet esse forma expellenda ante expulsiōem negatiue in prioritate aliqua naturæ, transcat subsumptum; debet esse prius positue, nego subsumptum. Et ne difficilis hæc doctrina appareat, confirmanda est exemplis certis, & communiter admissis. Itaque, quemadmodum prius est negatio volitionis, ac nolitio in potentia volitiua, quam exerceat actum, quia per actum formaliter expellitur illa negatio; & quemadmodum materia prima producta simul cum forma substantiali prius natura habet priuationem formæ substantialis, quam ipsam formam; cum tamen certum sit, quod negatio non sit positue in voluntate ante actum, aut priuatio in materia positue ante formam, quia alias contradictoria essent simul vera simpliciter loquendo de eodem subiecto, verbi gratia, habere formam & non habere formam pro aliquo instanti temporis: quæ enim sunt positue in aliquo subiecto pro aliquo instanti etiam naturæ, simpliciter dicuntur de ipso pro instanti temporis, in quo omnia instantia naturæ includuntur: ita forma expellenda potest esse negatiue in materia ante expulsiōem, licet non possit esse positue in illa.

Si autem quæras, quid est formam esse negatiue in materia, aut subiecto ante expulsiōem.

Respondeo, non esse aliud, quam quod forma esset ibi, quantum est ex parte subiecti, & formæ, nisi aduenisset impedimentum alterius formæ incompatibilis, ac consequenter expulsiōis. Vnde si intellectus consideraret subiectum sub aliqua forma in aliquo tempore, aut instanti, quia non habet ex natura subiecti, aut formæ rationem aliquam ob quam posset considerare formam non manere in illo subiecto, nisi consideret aliam formam aduenire; propterea potest existimare, quod forma sit in aliquo priori in illa materia, & quod expellatur per formam posteriorem aduenientem. Reuera autem forma non est tum, sed esset; & alia forma non expellit ipsam per aliquem influxum positium, sed eatenus expellit ipsam, quatenus positio ipsius est causa, quare illa non ponatur in illo instanti. Vnde non debet proprie loquendo intelligi forma esse ibi pro illo instanti, quia reuera non est tum, sed debet intelligi quod esset, nisi altera forma poneretur: & in hoc consistit causalitas formalis expulsiua, quam exercet forma, quæ aliam expellit: de quo in re nequit esse difficultas.

54 *Probatur prima pars conclusionis*, quæ est etiam communis, licet aliqui putent tales formas, non tam necessario produci in instanti, quin possint produci in tempore.

Probatur inquam, hæc pars: quia cum sint indiuisibilia, seu indiuisibiliter producibilia, nihil impedit quo minus in instanti semper producantur: & ex alio capite conaturalius est, quod sic producantur, quam quod producantur in tempore.

Probari solet secundo communiter quia implicat produci rem indiuisibiliter productam in tempore: ergo necessario debet produci in instanti.

Probatur antecedens: quia si producerentur in tempore, deberet produci tota secundum omnes partes in toto illo tempore, & non secundum partem in parte temporis, & aliam partem in alia parte temporis: aliàs non produceretur indiuisibiliter: sed non posset sic produci, quia eo ipso quo produceretur tota in prima parte temporis, non posset produci in secunda parte; nam productio dicit ordinem ad non esse præcedens rei productæ: sed productio rei in secunda parte temporis non diceret talem ordinem, quandoquidem supponatur res producta in priori parte temporis: ergo non esset productio; sed potius conseruatio.

Hæc probatio, si valet, euidenter probat dari indiuisibilia in tempore, quia certum est res indiuisibiles, ut Angeli, & indiuisibiliter productas, ut lumen in aëre, & animæ viuientium, saltem perfectorum, posse produci, ergo cum nequeant produci in tempore, iuxta hanc probationem, debent necessario produci in instanti: imo illa ipsa productio ipsorum potest esse instans extrinsecum, quo duratio aliarum rerum instantanearum mensurari possit. At reuera non caret difficultate hæc probatio: nam sicut post productionem instantaneam possunt conseruari in suo esse in tempore immediate sequenti, & hoc siue per eandem ipsam actionem, qua producebantur, ut multi putant, siue per aliam diuersam, ut existimant alij: ita videtur fieri posse, ut quamuis non producerentur in instanti antecedenti, possent produci primo in illo tempore.

53 *Confirmatur*: quia si actio illa, per quam producitur in tempore, sit illa ipsa actio, per quam producitur in instanti, existentia ipsius in tempore illo non videtur dependere vlla ratione ab instanti antecedenti; neque enim assignari potest, in quo genere causæ dependeret, nec etiam ostendi potest quomodo existentia illa instantanea possit habere rationem conditionis sine qua non ad existentiam eiusdem actionis in tempore post instantem; & vniuersaliter loquendo non videtur, quod vlla res existens pro tempore posteriori possit habere necessariam, ac immediatam dependentiam ab illo existente tempore, aut instanti priori, unde nec vlla causa per se effectus debet existere tempore ante ipsum effectum, & si existat, id impertinens est ad productionem effectus: Quod si actio, qua ponitur res in tempore, sit illa actio, eadem ratione, & forte clarius sequitur

Successiue acquiruntur, sed non sunt essentialiter successina, sed permanentia, & conseruabilia, ut calor, & frigus, ac similia, possunt desinere aut in instanti intrinseco aut extrinseco ita, ut possit dici de ipsis, aut quod iam sint, & immediate postea non erunt, aut quod iam non sint, & immediate ante fuerint.

Indiuisibiliter acquisita, hoc est, quorum partes non producuntur successine, incipiunt in instanti intrinseco per primum sui esse, ita, ut verum sit dicere: nunc sunt, & immediate ante non erant; desinunt etiam quandoque in instanti extrinseco per primum sui non esse, quandoque in intrinseco per vltimum sui esse.

Quid est formam esse ne.

Indiuisibiliter acquisita, hoc est, quorum partes non producuntur successine, incipiunt in instanti intrinseco per primum sui esse, ita, ut verum sit dicere: nunc sunt, & immediate ante non erant; desinunt etiam quandoque in instanti extrinseco per primum sui non esse, quandoque in intrinseco per vltimum sui esse.

sequitur, quod non possit habere dependentiam ab actione instantanea priori.

54 *Dicitur* rem indiuisibilem conseruari posse in tempore, quia in hoc nulla est repugnantia; nam ad conseruationem non requiritur, nisi productio cū respectu ad esse immediate præcedens. Supposito autē, quod res producat pro instanti ante tempus, si maneat aut eadem productio, aut adueniat alia pro tempore sequenti, dicitur respectum ad esse rei immediate præcedens, & consequenter potest habere rationē conseruationis. At talis res nō potest produci primo in tempore: hoc enim implicaret, quia productio dicit respectum ad non esse immediate præcedens: sed in tempore illo nullū est instans, nec pars temporis, in quo possit dici: iā est res illa, & immediate ante non fuit; quandoquidem non detur prima pars in tempore illo, nec primum instans: ergo res non potest produci in illo tempore, quamuis posset conseruari.

Contra: quia licet non posset assignari aliqua pars, aut instans, in quo primo producat res; tamen potest ita produci in illo tempore toto sic, ut verum sit dicere, quod sit in illo tempore, & quod non fuerit in instanti immediate præcedenti. Deinde quamuis non posset propter hanc replicam incipere in instanti, aut tempore intrinseco, quemadmodum nec successiva incipiunt; posset tamen incipere in instanti extrinseco, in quo verum est dicere: iam non est, & immediate post erit.

55 *Confirmatur*: ut res permanens ac indiuisibilis producat simpliciter, non est necesse, ut possit assignari aliquod instans, in quo dicatur, iam est, & immediate ante non fuit; ut patet manifeste in creatura, quæ produceretur ab æterno: ergo nec, si producat in tempore, est necesse assignare tale instans.

Præterea, Angelus productus in instanti potest non conseruari ulterius, & ipsa non conseruatio ipsius est intrinsece in tempore sequenti; ergo productio etiam ipsius posset esse in illo tempore: quidquid enim difficultatis est de productione, est de deitione, meo iudicio. Hoc est, quod occurrit mihi contra prædictam probationem; quam qui voluerit tamen amplecti, soluat hanc difficultatem.

CONCLUSIO VI.

56 *Non datur modus incipiendi aut desinendi, præter prædictos, supposito quod continuum componatur ex partibus diuisibilibus copulatis indiuisibilibus.* Hæc est communis contra quosdam recentiores, qui volunt etiam aliquas res incipere sic, ut verum sit de ipsis dicere: in hoc instanti est res, & immediate etiā ante fuit; sic tamen, ut nō possit assignari aliquod determinatum instans, in quo verum sit dicere, quod fuerit, quia scilicet producta fuit in tempore indeterminato; & qui similiter volunt quasdam res sic desinere, ut verum sit dicere de ipsis: in hoc instanti non sunt, & immediate ante non fuerunt; sic tamen, ut inter instans, quo inceperunt, & instans huiusmodi, quo desinunt, non possit assignari aliquod instans, in quo verum sit dicere, quod non sint. Quod si queratur quomodo possit dici incipere res in instanti, ante quod possit dici, quod fuerit; aut desinere in instanti, ante quod verum sit dicere, quod non fuerit; respondebunt fortassis, quod dicatur tum incipere, quia illud est primum instans determinatum, in quo non sit; & dicatur tum desinere, quia illud est primum instans determinatum, in quo verum sit dicere, quod non sit.

Probatur conclusio: sicut assignari potest instans determinatum post tempus indeterminatum, in quo res antecederet fuit, ita potest signari instans determinatum antecederet ad tempus illud indeterminatum; neque enim est maior ratio de vno, quam de altero: ergo posset recurri ad illud instans antecedens, tanquam ad instans inceptionis rei, in quo verum esset dicere, iā res non est, & immediate post erit, iuxta vnum ex modis incipiendi supra specificatis, & communiter admissis; & sic frustra recurritur ad hunc novum incipiendi modum.

Confirmatur: quia absurdum esset, quod Deus non sciret, quādiu habuit negationem alicuius actionis successi-

uæ, quam habere debet in tempore: ergo potest assignare vltimum instans, in quo verum est dicere, iam nō habuit illam actionem, & immediate post eā habebit: ergo non potest assignari aliqua actio ipsius aut res producta per actionem, quin verum sit dicere determinate, pro hoc instanti non est actio illa, aut res producta per actionem, & immediate post erunt.

57 *Confirmatur secundo*: quia si detur primum instans determinatum post tempus indeterminatum, in quo res sit, ut datur secundum aduersarios, ac instans vltimum determinatum, in quo vltimo res non sit, ut debet dari ex iā dictis, sequitur quod tempus intermedium sit determinatum: tempus enim quodcumque, cuius extrema sunt determinata, est determinatum. Sed hinc ulterius sequuntur duo absurda; vnum quod tempus, quod volunt aduersarij esse indeterminatum, nō sit indeterminatum, quod est contradictio; Alterū, quod possit assignari aliquod instans ante instans inceptionis assignatum ab aduersariis, in quo verum sit dicere, quod res sit, vel secundū se totā, vel secundum aliquā partem sui, quia inter quæcumque duo instantia determinata potest Deus assignare aliquod aliud instans determinatum: ergo in illo instanti potest dici, quod res sit; neque enim potest dici, quod res non sit; alias instans antecedens tempus illud non esset instans vltimum, in quo verum esset, iam vltimo res non est, cum daretur aliud instans posterius, in quo non esset: Hoc argumentum probat non dari modum inceptionis ab aduersariis significatum, & simile potest fieri facile contra modum deitionis, de quo eadem est ratio, ac de altero inceptionis, quantum ad hoc.

Confirmatur tertio: quia absurdum videtur, quod Deus nō sciat quantum temporis impenderit in productione alicuius rei, nec posset scire quantum excesserit duratio vnius rei durationem alterius: sed hoc non sciret secundum aduersarios, quia si non vellet rem, quæ incepit determinate in hoc instanti, & indeterminate in tempore indeterminato antecedente, ulterius conseruare, nō posset ostendere quādiu existerit, aut quādiu res conseruata per integrā horam existerit diutius, quam illa res: si enim posset id ostendere, iā tempus indeterminatum non esset indeterminatum. Adde ad hæc sine necessitate, aut fundamen o excogitari hunc modum incipiendi, aut desinendi, ut patebit ex solutione obiectionum.

58 *Obijciens primo*: Deus potest imponere homini præceptum amandi ipsummet aliquando ante mortem, non determinando aliquod tempus. Sed si talis non amaret, nisi immediate ante mortem, non transgrediretur præceptum; nec potest assignari, quando determinate obligabitur ante mortem, quia quodcumque instans assignaretur, adhuc remaneret tempus obseruandi præceptum: ergo peccatum ipsius incipiet indeterminatè, & consequenter gratia ipsius expulsa per illud peccatum desinet indeterminatè.

Respondeo, talem non posse obligari pro tempore indeterminato, ut voluit aduersarij: Sed obligabitur pro quocumque instanti, aut tempore determinato, pro quo aduertit periculum esse, nisi tum obseruet præceptum, non posse obseruare illud postea, aut timendū esse probabiliter, quod non possit; nec in hoc est aliqua difficultas.

59 *Obijciens secundo*: Sacramenta, quæ sunt entia successiva, causant gratiā: sed non causant ipsam in instanti, in quo non sunt: ergo in parte indeterminata, in qua sūt secundum aliquam partem indeterminatā sui: ergo gratia incipit in instanti, in quo desinunt Sacramenta extrinsece; sic tamen, ut verum sit dicere, iam sunt, & immediate ante erant, licet non possit determinari instans aliquod, in quo ante erant.

Respondeo primo: si ideo Sacramenta non causant gratiā in instanti, in quo non sunt, quia non sunt in illo instanti, & quod non est nequit aliud producere; etiā ea nō possent causare gratiā in parte indeterminata, quia neque sūt in parte illa indeterminata. Et si dicas, quod sunt in illa parte, quia sunt ibi secundū partē aliquam sui, possunt etiam dici causare gratiā in instanti, in quo verū est dicere, iā non sunt, & immediate ante erant, quia sunt in illo

instanti secundum ultimum indiuisibile terminatum sui esse; unde non est recurrendum ad partem indeterminatam.

Respondet secundo directe, negando antecedens; cum enim causent moraliter, secundum veriorum sententiam, bene possunt causare quando non sunt. Quod si etiam causarent physice, adhuc causare possent, ut paulo ante dixi, tum ratione sui indiuisibilis terminatiui, tam bene quam possent causare in parte indeterminata temporis, ratione partis indeterminatæ suæ.

QVÆSTIO VLTIMA.

Utrum corpora continua habeant terminum suæ magnitudinis & paruitatis.

60 *D*uo sunt corporum continuorum genera, de quibus dubitari potest quantum ad hanc questionem: unum enim est eorum, quæ non sunt ordinata ad animam, ut sunt homogenea, verbi gratia ignis, aqua, oleum, vinum. Alterum eorum, quæ sunt ad animam ordinata, ut sunt organica corpora, hominis, verbi gratia, leonis, formicæ, &c.

Terminus autem magnitudinis & paruitatis alicuius rei est duplex; vnus intrinsecus, extrinsecus alter.

Terminus intrinsecus magnitudinis est illa quantitas, sub qua res ita esse potest, ut non possit sub maiori esse, ut si homo possit esse quinque cubitorum, & non maior; tum enim si haberet quantitatem quinque cubitorum, haberet terminum intrinsecum magnitudinis suæ; vocatur autem hic terminus à philosophis *maximum quod sit*, quia est maxima quantitas, quam res potest habere.

Terminus extrinsecus magnitudinis est illa quantitas, quam res habere non potest, sed habere possit quamcumque minorem; ut si homo habere non possit magnitudinem sex cubitorum, possit tamen habere quamcumque minorem, tum magnitudo sex cubitorum esset terminus extrinsecus magnitudinis hominis. Et hic terminus vocatur *minimum quod non*, quia ex omnibus quantitatibus, quas res habere nequit, maioribus suæ quantitate, illa est minima.

Terminus intrinsecus paruitatis est illa quantitas, quam res habere potest, & qua minorem habere non potest, ut si homo possit conseruari sub magnitudine vnus cubiti, sed sub minori conseruari non possit; ista quantitas cubitalis esset terminus intrinsecus paruitatis eius. Hic terminus vocatur *minimum quod sit*, quia est minima quantitas, sub qua res potest esse.

Terminus extrinsecus paruitatis est illa quantitas, sub qua res esse non potest, sed sub quacumque maiori usque ad terminum intrinsecum vel extrinsecum magnitudinis suæ possit esse: & hic terminus vocatur *maximum quod non*, quia ex omnibus quantitatibus minoribus quantitate suæ, quam non potest res habere, illa esset maxima. Quæritur ergo modo, utrum corpora naturalia siue viuientia siue non viuientia habeant terminos intrinsecos vel extrinsecos suæ magnitudinis, & paruitatis naturaliter, nam de potentia Dei absoluta non est alia difficultas hic præter eam, quam habuimus in disputatione de Infinito, in qua resoluimus Deum posse producere corpus infinitæ magnitudinis: quod si etiam non possit, non est vlla implicancia quocumque finito corpore maius vel minus producere: unde in ordine ad ipsius potentiam non potest assignari terminus finitus determinatus magnitudinis aut paruitatis.

CONCLUSIO I.

61 *C*orpora non viuientia seu non ordinata ad animam non habent terminum finitum determinatum magnitudinis aut paruitatis. Hæc est *Secundum 2. d. 2. q. 9. n. 3*; 1. quem præter suos sequuntur recentiores communiter, speciatim *Ruinus 1. Physic. cap. 4. qu. 2. Auerſa q. 38. sect. 1. Amicus tract. 16. qu. 2. Arriaga disp. 3. de generat. num. 51. contra Thomistas communiter*, quorum tamen aliqui concedunt conclusionem quoad terminum magnitudinis, negant quoad paruitatem: alij eam negant quoad utrumque ut *Complutenses disp. 2. 7.*

Probat per primam partem: quia corpora aliqua huiusmodi quo maiora sunt, eo maiorem habent in se virtutem agentis, ut patet in igne: ergo assignata quacumque magnitudine finita ignis, si applicetur stupæ, poterit ipsam comburere, & conuertere in ignem, eoque igne sibi continuato se augere quoad magnitudinem, quantum est ex natura sua, nisi eousque cresceret, ut iam non esset amplius locus vterius occupandus, nec plus materiæ in quam ageret; quo casu haberet quidam terminum, ultra quem non posset crescere, sed hoc non esset ex natura sua, sed ab extrinseco, & consequenter impertinenter ad questionem præsentem: ergo non datur terminus ullus determinatus, ultra quem ignis ex crescere non posset naturaliter, quantum est ex se, si haberet locum quem occupare posset, & materiam in quam ageret.

Confirmatur hoc: quia ignis in minori quantitate, quam esset ignis maximus possibilis, posset augere suam magnitudinem per combustionem materiæ combustibilis sibi applicatæ: ergo & ignis ille maximus.

Probat per consequentiam: quia ignis virtus non diminuitur vlla ratione per additionem partium ignis, quibus redditur maximus, ut manifestum est: ergo si in minori quantitate posset augere se, poterit in maiori; & sane oppositum videtur prima facie tam impossibile, ut mirum sit viros doctos id tenere.

62 *Complutenses respondent primo*, satis probabile esse, quod ignis maximus possibilis possit in se conuertere stupam applicatam; sed tum, inquit, ignis ille non esset in statu debite dispositionis vel conseruationis, sed in statu corruptionis ac viæ ad interitum: quando autem ipsi dicunt corpora habere terminum intrinsecum magnitudinis, loquuntur de illis, ut sunt in statu debite dispositionis ac conseruationis.

Contra: quia adiunctio aliarum partium ignis non ponit ipsum in statu corruptionis, aut viæ ad interitum magis quam ante erat: tum quia, ut dictum est in probatione, & patet ad sensum, quo maior est ignis, eo magis resistit, & difficilius corrumpi potest; tum quia illa pars adiuncta non diminuit aliquid de qualitatibus conseruationis ignis, nec agit villo modo in partes priores, nec auget virtutem actiuam agentium contrariorum: ergo non reducit ignem ad statum interitus, aut indebitæ dispositionis.

63 *Respondet secundo ex Caiet. & Nazario*, in eo casu ignem combusturum quidem stupam, sed non vnitum sibi ignem ex eo generatum vniione continuatiua, sed tantum contiguiua; & quamuis oppositum apparet sensui, corrigendus esset, sicut in alijs casibus corrigi debet.

Confirmant hoc: virtus, quam habet ignis ad vniendum sibi nouam materiam, habet statum suum non minus, quam augmentatiua in homine: ergo sicut hæc quando pertingit ad statum suum, nequit vterius aliquid homini adiungere, quo crescat, ita nec illa igni.

Hæc responsio non magis sufficit, quam præcedens, nec minus est incredibilis; quod probatur: quia ignis minoris virtutis, aut saltem non maioris, nempe ignis minor, non solum habet virtutem productiuam ignis, sed vnituiam sibi, secundum aduersarios: ergo & ignis maximus, quem assignant ipsi, qui vel est maioris virtutis, vel certe non minoris.

Confirmatur: quia ignis non habet virtutem vnituiam alterius ignis sibi, nisi producendo ipsum in parte propinqua ac contigua: ergo si ignis maximus producat ignem alium in parte sibi propinqua, habet virtutem continuatiuam non minus, quam ignis minor.

Confirmatur secundo: quia duo ignes non habent continuari ex se, ex eo, quod vnus alterum producat, sed ex eo, quod applicentur inter se contigue; unde si sic applicarentur, quamuis vnus alterum non produceret, adhuc continuarentur, nec continuatio illa sit virtute magis vnus, quam alterius: ergo quando sic applicaretur ignis aliquis igni maximo, continuarentur; & quamuis non esset ad illam continuationem virtus sufficiens in igne maximo (quod tamen ridiculum esset somnia